

KNJIŽEVNOST

Barbara Šterbenc Svetina (glavna urednica):

Novi slovenski biografski leksikon 2: B-Bla

Ljubljana 2017: Založba ZRC, 494 strani, ISBN 978-961-985-5

Letos je izšel drugi zvezek Novega slovenskega biografskega leksikona (kratica NSBL), del slovenskega nacionalnega biografskega leksikona, ki vsebuje izčrpne in dokumentirane članke o vidnih Slovencih in drugih, ki so za Slovence kakorkoli pomembni. Projekt NSBL pomeni nadaljevanje skoraj stoletne tradicije slovenske biografske leksikografije.

Leta 1925 je pod okriljem Zadružne gospodarske banke izšel prvi zvezek Slovenskega biografskega leksikona (kratica SBL). Geslovnik je zanj pripravil Janko Šlebinger (1876–1951) skupaj s sodelavci ter so ga izdali že leta 1922. Prvi urednik SBL je bil Izidor Cankar (1886–1958), znani slovenski diplomat, duhovnik, umetnosti zgodovinar, kritik in prevajalec, sicer pa bratranec pisatelja Ivana Cankarja. Po drugi svetovni vojni, ko je komunistična oblast brez izjeme likvidirala vse predvojne banke, je izdajanje zvezkov prevzela Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Spremembe so bile tudi pri uredništvu. Cankar je že leta 1931 odšel v diplomacijo. Nasledil ga je France Lukman, ki je prvi opozoril na vsebinsko neuravnoteženost leksikona, saj so bili predvsem naravoslovci pomanjkljivo zastopani. Po vojni je izbor osebnosti postal bolj politično kot strokovno vprašanje. To je zopet povzročilo neravnovesje, saj so cenzorji izključili vse, ki so po njihovem mnenju sodelovali z okupatorjem, zelo kritični so bili do teologov. Nasprotno pa so pretiravali pri vključitvi številnih sodelavcev NOB v leksikon. V 65-ih letih je skupno izšlo 16 zvezkov, v zadnjem, izdanem leta 1991, je imensko kazalo. V leksikonu so zbrana gesla o pomembnih osebnostih, ki so sooblikovale kulturo, umetnost, znanost,

gospodarstvo, politiko in zgodovino slovenskega naroda, tako Slovencev, kot tudi tistih, ki so bili rojeni na slovenskem ozemlju ali so s slovenskim prostorom kako drugače povezani.

Sprememba političnega sistema po letu 1990, razvoj znanosti, gospodarski napredek in kulturni preboj so dejstva, ki sodobnemu razvitemu narodu narekujejo na enem mestu zbrati osebnosti, zaslužne za narodovo dediščino, ki se je ustvarjala in plemenitila skozi stoletja.

Tako je dozorela ideja o Novem slovenskem biografskem leksikonu, katerega izdelava je postala eden od osrednjih projektov Inštituta za kulturno zgodovino Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Glavna odlika leksikona je izčrpen in razmeroma obsežen opis življenja in dela predstavljene osebe. Poleg podrobnih stvarnih podatkov o rojstvu, šolanju in zaposlitvah, značilnih za leksikone, je pogosto predstavljeno tudi kulturnozgodovinsko ozadje posameznikovega dela in njegovega delovanja. Ker so avtorji gesel praviloma tudi strokovnjaki s področij, na katerih so delovali ali še delujejo predstavljene osebnosti, je vsebinska predstavitev še posebej temeljita in posodobljena z novimi spoznanji.

Gesla v tem leksikonu smo sooblikovali tudi geografi in tako poskrbeli, da bodo tisti, ki so najbolj zaslužni za razvoj slovenske geografije, ali so z njo kako drugače povezani, ostali zapisani v analih slovenske biografije. Prvi zvezek Novega Slovenskega biografskega leksikona (2013, 369 strani; ISBN 978-961-254-645-8), ki vsebuje osebnosti s priimkom na črko A je izšel leta 2013. Med temi osebnostmi sta s slovensko geografijo povezana le češki krasoslovec Karel Absolon in istrski publicist Girolamo Agapito.

V drugem zvezku Novega Slovenskega biografskega leksikona so zbrane osebnosti s priimki na črke B–Bla. V obsežni publikaciji na kar 494-ih straneh je predstavljenih tudi nekaj za slovensko geografijo pomembnih posameznikov, kot so Rudolf Badjura, Friderik Irenej Baraga, Rado Bednarik, Borut Belec in France Bernot.

Uredništvo pa pri ideji o nastanku Novega Slovenskega biografskega leksikona ni ostalo le pri knjižni izdaji, temveč so stopili korak dlje. Skupaj z informatiki ter s sodelovanjem Slovenske akademije znanosti in umetnosti so izdelali spletni portal www.slovenska-biografija.si, na katerem so združeni podatki treh biografskih leksikonov; poleg Slovenskega biografskega leksikona in Novega slovenskega biografskega leksikona, še iz Primorskega slovenskega biografskega leksikona. Slednji je pod okriljem Goriške Mohorjeve družbe izhajal v snopičih med letoma 1974 in 1994. Glavni argument za nastanek tega pokrajinskega biografskega leksikona je bilo dejstvo, da so od leta 1848 Tržaška, Goriška, Beneška Slovenija in Istra imele nekoliko samosvoj politični, gospodarski in kulturni status, od konca prve svetovne vojne pa so bile pod italijansko oblastjo.

Spletni portal uporabnikom omogoča hiter in pregleden dostop do podatkov o pomembnih osebnostih, ki so se vsaka na svoj način vtisnile v zgodovino slovenskega naroda.

Matjaž Geršič

Jani Kozina:

Življenjsko okolje ustvarjalnih ljudi v Sloveniji

Geografija Slovenije 35

Ljubljana 2016: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 137 strani, ISBN 978-961-254-959-6

Jani Kozina se loteva teme, ki v zadnjih dvajsetih letih pod vplivom razvoja informacijske družbe oziroma družbe znanja stopa v ospredje družbenogeografskega raziskovanja. Nobenega dvoma ni, da je razvoj novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij temeljito preobrazil sfero dela in bivanja, dostopnost v prostoru in času ter tako preobrazil tudi prostorska razmerja. Le-ta so postala bistveno bolj ohlapna glede na naravnogeografske pogoje. Seveda je kmalu postalo tudi očitno, da večja fleksibil-

nost v prostorski razmestitvi proizvodnih in storitvenih dejavnosti v prostoru, vključno z razmestitvijo prebivalcev prostoru, ni odpravila razlik v regionalnem razvoju, ampak jih je zgolj premestila.

Osrednji namen pričujoče knjige je bil: raziskati geografske vidike življenjskega okolja prebivalcev z ustvarjalnim poklicem v Sloveniji. V ospredju je bilo zaznavanje razlik v njihovi prostorski razporeditvi in dejavnikih, ki to razporeditev pojasnjujejo. V tej zvezi je preučeval zakonitosti med stopnjo razvitosti v regionalnem razvoju, stopnjo urbaniziranosti in koncentracijo prebivalstva z ustvarjalnim poklicem ter razmerji med kvantitativnimi in kvalitativnimi oblikami vrednotenja dejavnikov prostorske razporeditve ustvarjalnih poklicev.

Pri tem se seveda sooča z znanimi težavami. Njegovo prevladujoče izhodišče je, da uveljavljanje znanja razlaga s prostorsko razporeditvijo njihovih nosilcev. Izhaja tudi iz teze, da globalizacija omogoča mreženje socialno ekonomskih procesov, ki pa je vse manj odvisna od regionalne vpetosti v zaključenih geografskih okoljih. Pri tem ima izgrajeno omrežje prometnih koridorjev daljnosežne posledice za razvoj okolij z dovoljšnjo kritično maso za zaposlitvene možnosti, zlasti za ustvarjalne poklice kot odločujoče nosilce propulzivnega razvoja, oziroma pomembnih dejavnikov pri oblikovanju mest v funkciji razvojnih generatorjev. Povezovanje teh središč lahko pomembno vpliva na prostorske strukture tudi v obmestnih lokalnih okoljih pri razvoju teh mest in regionalnem razvoju. Omogoča širitev njihovih gravitacijskih zaledij, z njimi pa je povezana naraščajoča mobilnost prebivalstva. Ustvarjalni poklici tako odigravajo pomembno vlogo pri oblikovanju mestnih regij in njihovih vplivnih območij, ki v sozvočju z ostalimi poklicnimi skupinami postajajo središče prestrukturiranja družbenih procesov. Z njimi se oblikujejo nove možnosti za mrežno povezovanje in skrb za pospeševanje ugodnega gospodarskega vzdušja za človeški in socialni kapital, zlasti s ponudbo privlačnih lokacij za naseljevanje, s širjenjem ponudbe materialne in nematerialne infrastrukture. Kopičenje znanja tako vzajemno in obojestransko vpliva na oblikovanje mestnih regij ter preobrazbo gospodarskih aktivnosti. V teh razmerah so se mesta – ob koridorjih – kot razvojni generatorji prisiljena prilagajati spremenjenim silnicam, ki spodbujajo tekmovalnost in s tem konkurenčnost. Njihov geografski odsev se odraža v zgoščenosti teh aktivnosti zlasti v mestnih območjih z ugodnimi lokacijskimi pogoji.

Med pomembnimi dosežki študije izpostavljam kritično in sistematično soočenje avtorja s kompleksnim pojmom družbe znanja, ki ga (so)oblikuje prebivalstvo z ustvarjalnim poklicem ter njihov vpliv/učinek na oblikovanje življenjskega okolja. Pri tem izpostavljam zlasti obsežen poskus pojasnjevanja razmestitve tega sicer specifičnega dela prebivalstva na podlagi objektivnih in subjektivnih kazalnikov, ki jih je zasnoval na podlagi dostopnih statističnih baz in s pomočjo analize obsežnega anketiranja. Pri tem je uporabil kombinacijo »strogih« statističnih metod in mnenjskih analiz na podlagi vprašalnika. Tu gre zlasti za temeljito preučitev njihove razmestitve in vloge subjektivnih (mehkih) dejavnikov, le-te pa je vpletel v kritični diskurz spoznanj drugih avtorjev v sorodnih raziskavah.

Analiza je pokazala, da ustvarjalni poklici, ki pomembno sooblikujejo dejavnike družbe znanja niso zmanjšali, niti premostili razlik med regijami, pač pa so jih kvečjemu utrdili in poglobili. Če želimo prispevati k temu, da bodo tudi prebivalci manj razvitih območij v Sloveniji deležni možnosti in priložnosti, ki jih prinaša utemeljeni razvoj na družbi znanja, moramo med seboj bolj povezati slovenski urbani sistem in na ta način doseči, da se bodo koristi takšnega razvoja širile tudi izven petih ali šestih večjih mestnih središč.

Pomen pričujoče knjige za geografijo izhaja iz dejstva, da so se tovrstne študije pričele pojavljati šele v zadnjih desetih letih in da jih za preučevanje specifičnih prostorskih struktur, kot jih predstavljajo »ustvarjalci« nimamo dovolj. To sporočilo je po mojem mnenju zelo pomembno za razmišljanje o regionalnem razvoju v Sloveniji, saj ponovno izpostavi pozitivno vlogo mest kot generatorjev regionalnega razvoja, ki se širi tudi v njihovo vplivno območje, kar dokazuje tudi pričujoča knjiga. Hkrati pa opozarja, da je regionalni razvoj čedalje bolj povezan s prisotnostjo ustvarjalnih poklicev in ne toliko z dostopom do klasične infrastrukture, oziroma bolje rečeno, da z infrastrukturno razvitostjo ne moremo več v tolikšni meri pojasnjevati dinamike regionalnega razvoja. Vlaganje v ustvarjalnost in znanje, torej v ljudi, postaja poglaviti dejavnik regionalnega razvoja.

Marjan Ravbar

Matija Zorn, Blaž Komac, Rok Ciglič, Jure Tičar (uredniki):

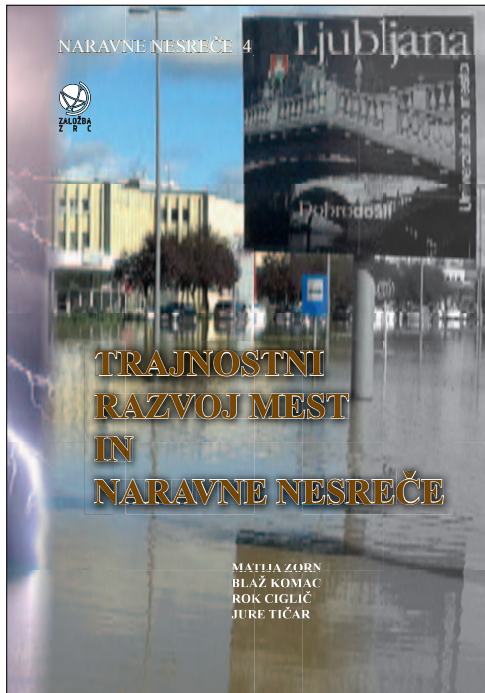
Trajnostni razvoj mest in naravne nesreče

Naravne nesreče 4

Ljubljana 2017: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 192 strani, ISBN 978-961-254-993-0 (tiskana različica), ISBN 978-961-254-994-7 (elektronski vir)

Raziskave na področju naravnih nesreč imajo na Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU prek polstoletno tradicijo, posledica česar je bila tudi ustanovitev Centra za multidisciplinarno preučevanje naravnih nesreč v začetku 90-ih let 20. stoletja, danes Oddelka za naravne nesreče. Ena njegovih temeljnih nalog v zadnjem desetletju je tudi organizacija in izvedba posvetov o naravnih nesrečah v Sloveniji. Prvi tovrstni posvet je bil že leta 1983, v prenovljeni podobi in vsebini pa so vnovič zaživel leta 2008 in potekajo redno trienalsko. Poglavitni cilj vsakokratnega posveta je ovrednotenje znanstveno-raziskovalnega dela na področju naravnih nesreč v Sloveniji ter seznanjanje javnosti in različnih ustanov z najnovejšimi dosežki na tem področju. Hkrati pa je posvet tudi priložnost za utrjevanje poslovnih in prijateljskih vezi ter prostor za izmenjavo mnenj za prihodnje kakovostnejše odločanje in načrtovanje. Soorganizatorja posveta sta Uprava za zaščito in reševanje Republike Slovenije (URSZR) in Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU). Od leta 2014 je posvet posvečen Bojanu Ušeničniku (1942–2002), prvemu in dolgoletnemu direktorju URSZR.

Konec marca 2017 je Izobraževalni center za zaščito in reševanje Republike Slovenije na Igu gostil četrti trienalni posvet Naravne nesreče v Sloveniji s podnaslovom Trajnostni razvoj mest in naravne nesreče. Mesta so posebej ranljivi deli pokrajine zlasti v luči urbanega trajnostnega razvoja, ki obsega tudi povečevanje prožnosti mest zaradi naravnih nesreč. Zato lahko, skladno z dosedanjim široko pomenskim razumeva-

njem naravnih nesreč, govorimo tudi o urbanih ali mestnih naravnih nesrečah. Povzročajo izgubo človeških življenj, stanovanj in škodo ter motnje v dobavi denarnih sredstev, hrane, vode, energije in goriv. Ne nazadnje otežujejo ali celo preprečujejo komunikacijo in transport ter izvajanje zdravstvenih storitev.

V preteklosti so največje naravne nesreče prizadele predvsem prebivalce podeželja. Danes je ravno obratno, saj so med največjimi tiste, ki prizadenejo mesta. To je navidezen paradoks, saj mesta dojemamo kot del pokrajine, ki je ločen od preostale »narave«. Toda urbanizacija vpliva na naravne nesreče prav tako, kot nesreče vplivajo na urbanizacijo. Poleg tega so naravne nesreče v mestih tesno povezane z družbenimi razmerami, na primer s socialnimi razlikami posameznih mestnih četrti. Opravka imamo torej s kompleksnimi pojavi, ki zahtevajo posebno obravnavo prizadetih ljudi, stavb, infrastrukture ter preudarno prostorsko načrtovanje in upravljanje mest.

V knjigi je sedemnajst poglavij s področja naravnih nesreč. V poglavjih so opisana raziskovalna spoznanja ter primeri uporabe sodobnih tehnologij v primeru naravnih nesreč, s poudarkom na naravnih nesrečah v urbanem okolju. Knjiga vsebuje različne teme, kot so na primer potresi, poplave, snežni in zemeljski plazovi, vročinski valovi, mestni toplotni otok ter spletne aplikacije.

V uvodnem prispevku avtor, tudi urednik revije Ujma, zgoščeno predstavlja problematiko naravnih nesreč in trajnostnega razvoja mest ter njihovo prožnost. Prožna mesta je moč graditi le z upoštevanjem krajevnih posebnosti, saj je prožnost funkcija geografskih stalnic in spremenljivk, kot je vedenje prebivalcev. Na krajevni ravni je mogoče skoraj v vseh okoljih odkriti prilagoditve ter tehnična in upravljavska orodja za ublažitev naravnih nesreč ter njihovih posledic. Mesta morajo s programi ozaveščanja in izobraževanja podpirati prizadevanja za poznavanje domače pokrajine in geografskih procesov v njej pri vseh njihovih prebivalcih, s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah (otroci, stari, invalidi) in drugih posebnih skupinah, kot so turisti in migranti. Pomembno je upoštevati trende vse večje urbanizacije, naraščajočega števila naravnih nesreč in vse večjega gospodarskega vpliva teh nesreč v mestih. Dolgoročno sobivanje z naravnimi nevarnostmi dosežemo lahko le z primernimi gradbenimi ukrepi,

ustrezno zakonodajo in predvsem z izogibanjem nevarnim območjem, kar varstvo pred naravnimi nesrečami tesno povezuje z urejanjem oziroma načrtno rabo prostora.

V nadaljevanju si v knjigi sledijo prispevki, ki podrobneje predstavljajo problematiko naravnih nesreč v mestih in nekatere od njih. Vsebinsko ga začena kritični prispevek o krepitvi odpornosti družbe na naravne in druge nesreče ter prehodu v nizkoogljico družbo, nadaljuje pa izvrševanje Sendajskega okvira na lokalni ravni kot temelj za zmanjšanje tveganj zaradi nesreč v lokalnih skupnostih. Posebna vrsta naravnih nesreč v mestih so tudi mestni toplotni otoki (*urban heat island* – UHI), predstavljeni v naslednjih dveh prispevkih, ki pa se jim lahko v veliki meri izognemo ali pa ublažimo njihove učinke v času čedalje pogostejših in dlje časa trajajočih vročinskih valov. Nadalje je zelo zanimiv prispevek o pomenu hidrološke napovedi za učinkovit odziv ob mestnih poplavih, kjer avtor ugotavlja pomen zagotavljanja operativnosti in zanesljivosti vzpostavljenega sistema ter sistemski odziv v okviru aktivne zaščite pred poplavami.

Naslednji vsebinski sklop predstavlja trojček prispevkov na temo potresne varnosti. Začenja ga raziskava nevarnosti seizmičnih resonančnih učinkov med sedimenti in stavbami v izbranih slovenskih mestih z metodo mikrotremorjev, nadaljuje prispevek o razširitvi strokovnih podlag in orodij za oceno potresne ogroženosti pri nas (gre za nadgradnjo modela POTROG z modelom zasutosti (MOZ) in ruševinskega kupa (MRK) ter aplikacijo z oceno posledic potresa) v okviru katerih so obdelali tudi potresno ogroženost mostov. Vsebinski sklop zaključuje prispevek o določanju stabilnosti tal v naseljenih območjih s pomočjo radarske interferometrije.

V nadaljevanju knjige izvemo več tudi o spletni aplikaciji za popis in pregledovanje zemeljskih plazov in erozije z imenom e-Plaz, o spremembi poselitve in škodnemu potencialu na poplavnih območjih Ljubljanskega barja med letoma 2003 in 2015 ter o projektu VODPREG 2, v katerem so se ukvarjali z oceno posledic porušitev vodnih pregrad, enega od objektov kritične infrastrukture. Tudi na tokratnem posvetu ni manjkala tematika ogroženosti površja zaradi snežnih plazov; tokrat nam avtorica prispevka predstavlja posodobljeno modeliranje in prikazovanje lavinske nevarnosti. V zaključku knjige so še prispevki, povezani s poplavno ogroženostjo. V prvem avtor obravnava prostorsko in časovno analizo pojavljanja hudourniških poplav pri nas, v naslednjem poplave na Zgornji Pivki leta 2014, nadalje skupina avtorjev poplavno tveganje v luči podnebne spremenljivosti in čisto na koncu skupina avtorjev nove podatkovne podlage za boljše upravljanje z vodami.

Naravne nesreče so vedno pogostejše pomemben urbani pojav. Ponekod gre za tako velike spremembe v vzrokih in posledicah sicer naravno povzročenih pojavov, da je termin »naravne« nesreče, s katerim opisujemo te pojave vsaj nepopoln, če že ne vprašljiv. To posebej velja, če privzamemo, da so vzrok za velik del hidroloških in atmosferskih naravnih nesreč od človeka povzročene podnebne spremembe ter urbanizacija in z njo povezani procesi, kot je deforestacija. Zato Združeni narodi v Novi urbani agendi podpirajo trajnostno, povezovalno in prožno vlogo mest v sodobni družbi tudi z ozirom na naravne nesreče, kar je tudi svojevrstna popotnica, v kolikor boste v roke vzeli predstavljeno delo in se podrobneje seznanili z vsebino posameznih prispevkov.

Knjiga je posvečena 30. obletnici revije Ujma, izid publikacije pa je podprla Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje. Knjiga ni v redni prodaji, ogledate in prenesete si jo lahko na spletnem naslovu <https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/ISBN9789612549947.pdf>.

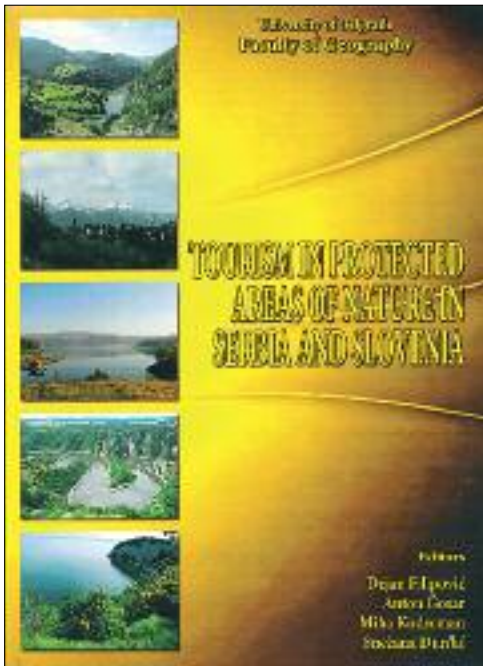
Miha Pavšek

Dejan Filipović, Anton Gosar, Miha Koderman, Sanja Đurđić (uredniki):

Tourism in protected areas of nature in Serbia and Slovenia

Beograd 2017: University of Belgrade, Faculty of Geography, 183 strani, ISBN: 978-86-6283-053-1

Znanstvena monografija je rezultat bilateralnega sodelovanja med Fakulteto za turistične študije – Turistico Univerze na Primorskem in Fakulteto za geografijo Univerze v Beogradu. Kot je razvidno iz

naslova monografije, je bilo sodelovanje namenjeno izmenjavi znanj in izkušenj na področju upravljanja turizma v zavarovanih območjih narave v Srbiji in Sloveniji. Objavljenih je pet prispevkov avtorjev iz Srbije in šest prispevkov avtorjev iz Slovenije. Recenzenta sta bila Velvet Nelson z Oddelka za geografijo in geologijo Sam Huston State University iz Texasa in Vuk Tvrтко Opačić z Oddelka za geografijo Univerze v Zagrebu. Prispevek Antona Gosarja bralca kratko uvede v trajnostni turizem in primerjavo med kategorijami zavarovanih območij narave po mednarodni klasifikaciji IUCN in slovenskem Zakonu o ohranjanju narave. Slednje bolj podrobno pojasni prispevek Andreja Sovinca, ki obravnava temeljni pomen in upravljanje v posameznih kategorijah zavarovanih območij, nato pa še primernost oziroma neprimernost turističnih dejavnosti v zavarovanih območjih. Posebej izpostavi izbrane kategorije ter pojasni možnosti in omejitve za razvoj turističnih aktivnosti. Prispevek Dejana Filipovića analizira zavarovana območja narave v planskih dokumentih in strategijah v Srbiji. Predstavi kategorije zavarovanih območij narave in upravljanje, ki je v 21 primerih zavarovanih območij že opredeljeno s posebnimi planskimi akti ter izvajanje in spremljanje upravljanja v zavarovanih območjih narave. Dobrica Jovičić obravnava socialno-ekonomske učinke trajnostnega turizma v Srbiji. Najprej s podatki o turizmu (število prihodov, delež tujih in domačih turistov, število nočitev in namestitvenih zmogljivostih) ter z analizo turizma po vrstah oziroma tipih turističnih območij predstavi turizem v Srbiji, v nadaljevanju pa učinke turizma na gospodarski in socialni razvoj. Opozoril je na ovire za razvoj turizma, učinke turizma in prihodke iz turistične dejavnosti na prebivalca v obdobju od 2008 do 2014, v zadnjem delu prispevka pa predstavi možnosti za razvoj trajnostnega turizma v Srbiji. Snežana Đurđić v svojem prispevku predstavi zavarovana območja narave v Srbiji, združena po območjih: Vojvodina, Beograd, Zahodna Srbija s Kosovim in Metohijo ter Vzhodna Srbija, naravne potenciale ter možnosti in ovire za razvoj ekoturizma. Ugotavlja, da imajo vsa območja precejšnje potenciale za razvoj eko in geoturizma, ki pa so premalo izkoriščeni. Ovire za razvoj predstavljata nezadostni prometna in turistična infrastruktura, predvsem pa slaba prepoznavnost potencialov naravne dediščine za razvoj turizma. Sanja Pavlović je naredila pregled razvoja in analizo počitniških namestitvenih zmogljivosti v Srbiji ob

popisih pred letom 1971 ter od leta 1971 do 2011. Ob tem je opozorila na razlike v opredelitvi počitniških bivališč ob popisih v preteklosti. V nadaljevanju je analizirala tudi območja počitniških bivališč v prostorskih planih izbranih zavarovanih območij ter izpostavila možnosti in omejitve pri urejanju namestitvenih zmogljivosti. V izbranih zavarovanih območjih narave so bili analizirani tudi vikendi, ki jih je največ na območju Narodnega parka Fruška Gora. Prikazano je njihovo število ob popisih v letih 1971, 1981 in 1991 ter ob popisih 2002 in 2011. Avtorica je kratko povzela njihove značilnosti in izpostavila probleme nelegalnih gradenj, pomanjkljive infrastrukturne opremljenosti in neprimerne umeščenosti v naravno okolje. Miha Koderman je predstavil rezultate raziskave sekundarnih bivališč v Sloveniji in prav tako, kot predhodno omenjena avtorica, opozoril na razlike v zajemu podatkov ob različnih popisih ter na različen značaj sekundarnih bivališč. Deleže od celotnega števila sekundarnih bivališč je prikazal ločeno po naravogeografskih območjih za leta 1967, 1971, 1981, 1991, 2002 in 2011. Rast števila sekundarnih bivališč je primerjal z rastjo števila stanovanj v Sloveniji ter nato še število stanovanj in število sekundarnih bivališč v petnajstih izbranih naseljih, kjer je delež sekundarnih bivališč, glede na skupno število stanovanj, največji. V nadaljevanju je predstavil območje Triglavskega narodnega parka in rezultate analize sekundarnih bivališč znotraj njegovih meja, tudi on pa je opozoril na veliko število nelegalnih gradenj. Kot primer je prikazano širjenje sekundarnih bivališč v naselju Gorlejek. Biotska raznovrstnost slovenskega morja in obale v povezavi s turizmom pa je tema, ki sta jo obravnavala Lovrenc Lipej in Simon Kerma. Predstavila sta zavarovana območja narave, ki segajo na morje in obalni pas v Sloveniji, njihove potenciale za turizem pa sta primerjala z zavarovanim območjem Miramar. Izpostavila sta zanimivosti, ki izhajajo iz biotske raznolikosti, dogodke in prireditve, zgodovino in kulinariko, ki lahko pomembno prispevajo v »turistično ponudbo« območja. Marija Belij je predstavila kulturno dediščino kot motiv za turizem v narodnih parkih v Srbiji. Po posameznih območjih je opisala najpomembnejše kulturne spomenike, od predzgodovinskih do najmlajših, prevladujočih sakralnih spomenikov. Poudarila je pomen kulturnega turizma in potencial kulturnih motivov, ki v Srbiji niso dovolj vključeni v turistični razvoj. Možnosti za razvoj ekoturizma v predvidenem naravnem parku Dragonja je bila tema prispevka avtorjev Daneta Podmenika in Simona Kerme. Povzela sta rezultate dveh anket, s pomočjo katerih so raziskovali mnenje domačinov o prihodnjem razvoju območja in naklonjenosti zavarovanju, izpostavila sta endogeni potencial območja ter vizijo razvoja ekoturizma v povezavi z ekološkim kmetijstvom in vinogradništvom. V zaključku sta povzela še rezultate SWOT analize o vzpostavitvi naravnega parka Dragonja in razvoju ekoturizma. Zadnji prispevek je rezultat raziskave Maje Sevšek in Irme Potočnik Slavič o vključenosti oziroma ne vključenosti lokalnih prebivalcev v razvoj na območju Krajinskega parka Kum. Predstavljeni so rezultati analize anket, s katerimi sta želeli spoznati mnenje domačinov o zavarovanju območja. Ugotovljali sta ali domačini prepoznajo priložnosti in ovire za razvoj v zavarovanem območju, kolikšen pomen pripisujejo različnim razvojnim oviram in kolikšnega priložnostim ter koliko so prebivalci že vključeni oziroma bi želeli aktivno sodelovati v razvoju.

Znanstvena monografija o turizmu v zavarovanih območjih narave v Srbiji in Sloveniji omogoča spoznavanje problematike skozi različne študije primerov. Bralcu posreduje teoretična in aplikativna znanja, izpostavi pomen načrtovanega upravljanja, dileme, težave in potenciale zavarovanih območij narave za razvoj turizma. Prispevki srbskih avtorjev z različnih vidikov in bolj pregledno obravnavajo večja zavarovana območja narave v Srbiji, prispevki slovenskih avtorjev pa so bolj problemsko zasnovani in večinoma omejeni na izbrana zavarovana območja narave. Poleg odgovorov oziroma mnenj o potencialnih in omejitvah zavarovanih območij narave za razvoj turizma ter vplivu turizma na temeljno poslanstvo zavarovanih območij narave, monografija odpira tudi vprašanja, na katera bodo odgovorile prihodnje raziskave in sodelovanja med znanstvenimi institucijami.

Valentina Brečko Grubar